

Tragedie, jubel og tysk vægring prægede 4.-5. maj 1945 i Skjern

Medens den tyske kommandant nægtede overgivelse, samledes godt 200 svært bevæbnede modstandsfolk omkring villaen i Storegade hos byleder J. K. Ruby - De effektive sabotagefolk sprængte banelinjen 125 gange fra februar til maj

Tragedie, jubel og tysk vægring imod at kapitulere prægede 4.-5. maj dagene i Skjern for 25 år siden. Den 4. maj om aftenen, næsten samtidig med fredsbudskabet over BBC, det budskab, der fik undergrundshæren til at myldre frem, angreb Royal Air Force maskiner et flytningetog lige nord for Skjern og 35 passagerer, børn, kvinder og gamle, blev dræbt, medens mange andre blev lemlæstet. Budskabet fra London skabte jubel og glæde ud over alle grænser - men tragedien i Dejbjerg kastede alligevel skygger og gjorde, at glæden ikke udadtil blev det festfyrværkeri som tilfældet ellers ville have været.

Bombardementet af toget var et uheld - et af krigens utallige, forfærdende urimeligheder. Piloterne troede, at der var tale om et troppe-transporttog. Medens de dræbte og sårede blev modtaget på Skjern station, medens ambulancer jog gennem gaderne og medens de sårede blev indlagt på nødlazaret, hejstes Dannebrog i gaderne og frihedskæmperne tog deres armbånd på - klar til at overtage den myndighed, tyskerne havde tiltvunget sig gennem fem år.

Sendte parlamentærer den 5. maj hen på eftermiddagen

Byledelsen i Skjern, overinspektør J. K. Ruby, byleder, civiling. A. Malver, næstkommanderende, og nu afdøde redaktør Holger Lund, VESTKYSTEN, samt lederne for de enkelte grupper, herunder den civile bykomite og sabotagegrupperne, havde deres folk klar til øjeblikkelig aktion, når kapitulationsbudskabet kom. BBC-meddelelsen udløste den øjeblikkelige aktivitet. Omkring 225 bevæbnede modstandsfolk i Skjern og sognene omkring gjorde klar til udrykning.

Men den tyske kommandant, oberleutnant Marckardt ville ikke kapitulere. Han havde ingen ordrer modtaget herom og hans folk skulle om nødvendigt sætte sig til modværge. Byledelsen indrettede i hast hovedkvarter hos byleder Ruby i villaen i Storegade - og den 5. maj om morgenen var villaen omringet af godt 200 svært bevæbnede modstandsfolk, der nu afventede den videre udvikling, klar til om nødvendigt at gå til angreb. Ro og besindighed prægede imidlertid hele modstandskampen, også i Skjern, og unødigt blodsudgydelse skulle for enhver pris undgås. Og blev undgået.

Sent på eftermiddagen den 5. maj var den tyske kommandant klar over situationens alvor. Han sendte nu parlamentærer med hvidt flag til byledelsens hovedkvarter, og herefter var kapitulationen kun en formssag.

Modstandsbevægelsen kunne overtage myndigheden og begynde på de arrestationer, der længe forinden var besluttet. Politistationen hvor tyskerne huserede, kunne dog først overtages af bylederen og hans folk den 6. maj.

I dagene herefter blev omkring 60 personer anholdt, men kun en snes forblev under lås og slå til senere retsopgør. Arrestationerne skete med bistand af politiet, som modstandsbevægelsen dels hentede, dels fandt nødvendigt var med, så ingen kritik kunne rettes senere. På den måde kom politiet omgående i arbejde. En politimand hentes således i bil i Sønderjylland for straks at kunne stå til rådighed.

Den 13. maj rullede de første engelske tropper ind i Skjern.

Fra »Frihedsposten« til sabotage

En dag i sommeren 1943 dumpe- de et lille blad - „Frihedsposten“ - ind gennem mange brevsprækker. Bent og Poul Henning, 15 og 17 år, sønner af manufakturhandler Johan Nielsen var udgiverne, og bladet var således det første åbne modstandstegn i Skjern. Bladet opfordrede til sabotage imod tyske biler, depoter og anlæg m.v.

Der skulle gå omkring halvandet år før man var nået frem til de første sabotagehandlinger. I flere kredse arbejdede man med at etablere modstandsgrupper, men efterhånden blev alle kræfter koordineret, og en slagkraftig, velorganiseret modstand, der havde sine folk i by og på land, var en realitet sidst på året 1944.

Første aktive modstandsgruppe blev dannet af boghandler Bent Ingolf, Johs. Søgård og Kurt Knudsen. De rejste med toget til Troldehede, hvor de foretog sprængning af banen. Cyklerne havde de haft med som rejsegods og dem kørte de hjem på.

Dermed var jernbanesabotagen indledt på Skjern-egnen. Dirigeret fra London via jyllandsledelsen i Århus modtog sabotagegrupperne deres ordrer. Det blev til 165 aktioner fra februar 1945 til 4. maj 1945. I 49 tilfælde var der tale om forsagere eller tyskerne fandt og fjernede sprængstoffet før eksplosionen, men i alt 125 gange blev banen afbrudt til stor gene og forsinkelse for tyske transportere.

Billedet her er fra 5. maj 1945 - på et tidspunkt, da den tyske kommandant endnu ikke ville kapitulere. Frihedskæmperne står vagt omkring byledelsens hovedkvarter i Storegade. Fra venstre telefonmontør Bendtsen, blikkenslager Sv. Å. Sørensen, prokurist Hans Mathiasen, maskinarbejder Alfred Nielsen.

Sabotagegrupperne bestod af: Boghandler Bent Ingolf, frisør Johs Søgård, farver Kurt Knudsen, stud. med. Poul Henning Nielsen og skoleelev Bent Nielsen. De to bag „Frihedsposten“.

Gruppe II: Inspektør Ruby, blikkenslager Oscar Wagener, civiling. Malver, politibetjent Christensen, nu Kibæk, og forstelev Karl Lykkegård. Hans dækningsnavn var: Per Lund.

Gruppe III: Maskinass. Peder Nielsen, gartner Chr. Sørensen portørerne Karl Bissenbacker, Henry Burgdroff og Søren Jensen.

Udover sabotagegrupperne var modstandsfolkene opdelt i radiogruppe, politigruppe, ordonnanser, tolv, læge og hertil de mange militærgrupper i by og på land.

Den militære byledelse bestod af Bylederen, civiling. Malver, redaktør Holger Lund, sabotagelederen, politibetjent G. Christensen, blikkenslager Wagener, bøssehandler K. Korsholm, tarmmester J. Skårup, og kasserer Marius Jacobsen.

Den civile bykomite: Fabrikinspektør Bistrup, red. E. Strandbygård, slagteriarbejder J. P. Frand-

sen, politibetjent Christensen og spektør Ruby.

Effektivitet, ro og dygtighed

Modstandsbevægelsen på Skjern og dens ledelse arbejdede med stor dygtighed, dertil effektivitet - og ro. Givne ordrer blev prompte udført - medmindre lederne fandt risikoen urimelig i den givne situation. I enkelte sådanne tilfælde nægtede han ganske enkelt at give ordren videre, men ventede til et tidspunkt, hvor risikoen var rimelig.

Ro og nøgtern vurdering fra ledelsens side, koldblodighed vilje til at nå resultater fra modstandskæmpens side, det var forklaring på de opnåede resultater - og ikke én af modstandsbevægelsens folk i Skjern blev taget af tyskerne. Borris-gruppen blev som den eneste revet delvis op, men ikke med uerstattelige tab som følge.

I en artikel i morgen: Sprengtræk fra krigens sidste måneder i Skjern-egnen.

4.5.19